

तूष्णि न० त्वर-संश्लेषे भावे क्त पक्षे इडभावः ऊट् तस्य नः।
१शीघ्रे कर्त्तरि क्त । २त्वरायुक्ते त्रि० अमरः। “अभ्या-
जतोऽभ्यागततूर्णतर्णकान्” भाषः। “चूर्णमानीयतां
तूर्णं पूर्णचन्द्रनिभानने !” पष्णिनि स्वर्णवर्णानि सीद-
न्त्याकर्णलोचने !” उद्भटः।

तूष्णिशि न० तूर्णमश्रुते अश-अच् । १उदके । “प्रतिश्रुताया
वो वृषतूर्णशं न गिरेरधि” ऋ० ८।३।३। “तूर्णश-
सुदकं भवति तूर्णमश्रुते” निरु० भा०।

तूर्णियं पु० त्वर-नि नि० ऊट् । १मनसि उज्ज्वलदत्तः शब्दकल्प-
द्रुमे मलार्थतोक्तिः नकारस्थाने लकारभ्रमात् । भावे-
नि । २त्वरयां हेमच० । ३श्लोके संक्षिप्तसारे उणा०
४क्षिप्ते निचरटुः । ५तद्वति त्रि० । “प्र यतत्स्तोता
जरिता तूर्ण्यर्थः” ऋ० ३।५।५ । “तूर्ण्यर्थः त्वरित-
गमनाः” भा० । “विगाहं तूर्ण्यं त्विधीभिराद्यतम्” ऋ०
३।३।५ । “तूर्ण्यं क्षिप्रगमिनम्” भा० ।

तूर्त न० त्वर-क्त ऊट् वेदे न तस्य नः। १क्षिप्ते “यद्वै क्षिप्रं
तत्तूर्त्तमथ यत् क्षिप्रात् क्षेपीयस्तत्तूर्त्तम्” शत० ब्रा०
६।३।२।

तूर्थ्यं न० तूर्थ्यते ताडयते तूर-यत् । वाद्यभेदे “होमावसाने
कततूर्थ्यनादः” मत्पु० तुलापुरुषदानविधौ “तल भुक्त्वा
पुनः किञ्चित्तूर्थ्यघोषैः प्रहर्षितः” मनुः । एतत्परस्य
मानस्य गिरिनद्या० न णत्वम् तूर्थ्यमानम् “सतूर्थ्य-
मेनां स्तपयान्बभूवुः” कुमा० ।

तूर्थ्यं बलुण्ड पु० इत० । वाद्यभेदे डगङ्गाद्यो हारा० ।

तूर्वं न० तूर्वं अच्-रफे पूर्वाणो दीर्घः । १क्षिप्ते तूर्णं “तूर्वं-
याणो गूर्त्तवचस्तमः” ऋ० १०।६।२। “तूर्थ्याणस्तूर्ण-
गमनः” भा० । “रक्षो अग्निमशुषं तूर्थ्याणम्” ऋ०
१।१७।३ । [ऋ० ६।४।३ ।

तूर्वि न० तूर्वं-इन् दीर्घः । १क्षिप्ते “वाहधानाय तूर्वये”

तूल पूरणे चुरा० आ० सक० सेट् । तूलयते अतूलयत ।

तूल इयत्तापरिच्छेदे निष्काशने भ्वा० पर० सक० सेट् ।
तूलति अतूलीत् । तूल ।

तूल न० तूलयति पूरयति तूल्यते वा तूल-अच् । १सर्वव्या-
पके आकाशे मेदि० २अश्वत्थाकारे तूदे वृक्षे भावप्र०
तूदशब्दे दृश्यम् । कापीवादिबीजजाते(तूला) । ख्याते
पदार्थे । “सर्वं दहति गङ्गास्त्वूलराशिभिवानलः” प्रा०
त०। अय्ययीभावेऽस्य “कूलतीरतूलेत्यादिना” पा० आद्यु-
दात्ता उपतूलम् । तूलशब्दे परे ईषिकाशब्दस्य षष्ठी

तत्पुरुषे ह्यस्यः । ईषिकतूलं सुञ्जे षीकातूलम् । “कञ्चकं
तूलगर्भञ्च तूलिकाम् स्वपवीतिकां मञ्जिष्ठाहृपवासांसि
तथा तूलवतीं पटीम् । अर्णामवानि वासांसि यतिस्थो-
ऽपि प्रदापयेत्” काशी० ४ अ० ।

तूलक न० तूल-स्वार्थे क । तूले हेमच० ।

तूलकार्मुक न० तूलस्य स्फोटनार्थं कार्मुकम् । तूलस्फोट-
नार्थे घलुषि (घुनखरा) तूलचापादयोऽप्यत्र शब्द० ।

तूलनालि(ली) स्त्री० तूलनिर्मिता नाली । पिङ्गिकायाम्
(पाइज) स्वार्थे क । अत्रैवार्थे स्त्री त्रिका० ।

तूलपिचु पु० पिच-मर्दने कुन् तूलमधानः पिचुः । तूल-
वृक्षे (तुलारगाळ) भरतः । [राजनि० ।

तूलवृक्ष पु० तूलसाधनं वृक्षः शाक०त०। शाल्मलिष्टके ।

तूलशर्करा स्त्री० तूलस्य शर्करेव । कापीसवीजे रत्ना० ।

तूलसेवन न० इत० । तूलस्त्वककर्त्तने (काटनाकाटा) शब्द-
भा० तूलसेचनेति चमध्यपाठः प्रमादिकः ।

तूलि(ली) स्त्री० तूल-इन् वा डीप् । चित्तसाधने स्नानम-
ख्याते पदार्थे सि० कौ० ।

तूलिका स्त्री० तूली स्वार्थे क । १नील्यां श्वरक्षौ च शब्दर०।
तूलीशब्दार्थे श्लेष्मकूर्चिकायां धवीरणादिशलाकायाम् ।
५आवर्त्तितसुवर्णादेर्द्रवाधारपातभेदे(सुचि) तूल अस्वस्य
ठन् कापि अत इत्त्वम् । ६(तोषक) शय्याभेदे तूलशब्दे
उदा०। “उन्मीलितं तूलिकयेव चित्तम्” कुमा०। “तूलिका
कथिता श्लेष्मकूर्चिका तूलशय्ययोः” विश्वः । तूल-
पूरितशय्या च तूलशय्येत्यर्थः ।

तूलिनी स्त्री० तूलोऽस्वस्था इनि डीप् । शाल्मलीष्टके
भावप्र० । २लज्जणाकन्दे राजनि० । ३तूलयुक्ते त्रि०
स्त्रियां डीप् तूलिफला । [रत्ना० ।

तूलिफला स्त्री० तूलि तूलवत् फलं यस्याः । १शाल्मलीष्टके
तूलर पु० सौ०तु-बा० वरच् दीर्घश्च । १तूलशब्दार्थे २कषाये
रसे अमरः। ३तद्वति त्रि० अमरः ।

तूलरिका स्त्री० सौ० तु-बा० वरच् दीर्घः संज्ञायां कन् कापि
अत इत्त्वम् । १आढक्याम् (अहरहर) २सौराष्ट्रमृत्ति-
कायाञ्च भरतः । [कायाञ्च (फट्किरि) भरतः ।

तूलरी स्त्री० तूलर+गौरा०डीप् । १आढक्याम् २सौराष्ट्रमृत्ति-

तूष तृष्त्वा० पर०सक०सेट् । तूषति अतूषीत् । तूष ।

तूष्णीशीलः त्रि० तूष्णीं शोळं यस्य । १सौनावलम्बिनि ।

तूष्णीक त्रि० तूष्णीं शीळं यस्य शीलेऽर्थे कन् मलोपश्च ।
सौनावलम्बिनि अमरः ।